

ДО ПИТАННЯ МОДЕРІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ³

ВАСИЛЬЦІВ Тарас ¹, БІЛЕЦЬКА Ірина ², РУДКОВСЬКИЙ Олександр ³, РУДКОВСЬКА Тетяна ⁴

¹ ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

<https://orcid.org/000-0002-2889-6924>

e-mail: tgvas77@ukr.net

² Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Західноукраїнського національного університету

<https://orcid.org/0000-0002-6906-7161>

e-mail: luc_im@ukr.net

³ Варшавський університет сільського господарства

<https://orcid.org/0000-0003-1551-7865>

arudkovsky@gmail.com

⁴ КНП "ХОЛ" Хмельницька обласна лікарня

Актуалізовано увагу до проблематики формування й реалізації публічної політики реформування й розвитку сфери охорони здоров'я в Україні. Метою дослідження визначено обґрунтування напрямів та засобів модернізації публічної політики розвитку сфери охорони здоров'я в Україні. Вказано на позитивні зміни і зрушення, які відбулися та відбуваються у вітчизняній сфері охорони здоров'я під час її реформування. При тому, узагальнено й ключові проблемні аспекти функціонування та розвитку системи охорони здоров'я в Україні, які все ще збереглися та перешкоджають її подальшому поступу. Визначено та обґрунтовано засоби більш якісної публічної політики розвитку сфери охорони здоров'я в Україні, які спрямовані на усунення визначених системних перешкод, та мають реалізуватися за наступними напрямками реформування: інституційно-правовий, просторово-структурний, квалітативний, професійно-структурний, превентивний, інтелектуально-кадровий, техніко-технологічний, секторально-структурний.

Ключові слова: сфера охорони здоров'я, розвиток, публічна політика, модернізація, соціальний та економічний розвиток, інструменти та засоби стимулювання розвитку, якість життя населення.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-30>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Публічна політика в сфері охорони здоров'я справедливо вважається однією з провідних, адже її ефективність безпосередньо позначається на чи не найважливіших складових безпеки держави – соціальній (через доступність і якість медичних послуг), інтелектуальній (через виступ здоров'я базисним чинником подальшого формування, нарощення й ефективного використання інтелектуального капіталу та людського потенціалу суспільства), демографічній (через те, що здоров'я визначає структуру населення та його спроможність до розширеного відтворення), макроекономічній і виробничій (коли здоров'я є основою формування працересурсного капіталу національної економіки).

На справді, як відомо, здоров'я є найбільшою цінністю людини, а, відповідно, відображає рівень благополуччя, якості функціонування соціальної сфери і соціальної системи держави, соціалізації і гуманізації розвитку нації.

Однак, якість медичних послуг та функціонування вітчизняної системи охорони здоров'я все ще потребує кращого. На це є як об'єктивні (повномасштабна війна і її критично негативні наслідки та навантаження на медичну інфраструктуру, перманентна економічна криза та політична нестабільність, наслідки COVID-19 і т. п.) так і суб'єктивні (реформування медичної системи не відбувається на засадах системного аналізу причин невідповідності вітчизняної системи охорони здоров'я суспільним очікуванням, відсутнє загальне суспільно і фахово визначене бачення єдиної моделі повноцінної реформованої системи охорони здоров'я України, не дотримується цілісний підхід до реформування вітчизняної медицини, збережено практики корупції та переважання корпоративного інтересу над суспільним) причини.

Відтак, актуалізується завдання напрацювання нових більш ефективних підходів відносно стратегування та втілення в життя якісної модернізованої публічної політики розвитку сфери охорони здоров'я в Україні.

³ Стаття підготовлена у межах виконання НДР «Механізми проактивної політики зниження соціальної вразливості населення (на прикладі Карпатського регіону України)» (номер державної реєстрації 0121U112014).

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

До результатів досліджень, які розкривають різні аспекти публічної політики розвитку сфери охорони здоров'я, зокрема в Україні, можна віднести праці О. Говорка [3,с.92-97], В. Грабовського та П. Клименка [4,с.136-142], Д. Медяник [5,с.23-29], С. Назарка [6,с.170-175], О. Стахіва [8,с.109-114] та ін.

Відносно конкретних механізмів, інструментів та засобів публічної політики реформування і модернізації вітчизняної сфери охорони здоров'я, то прикладними слід вважати результати досліджень І. Білецької [1,с.310-315], Т. Васильців [2,с.128-136], О. Сердюк та О. Коропа [7,с.78-83], К. Черненко, Г. Семененка [9], Р. Лупака [10,с.70] та ін. науковців.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Разом із тим, все ще існуюча наявність системних проблем функціонування та розвитку, а за разом і низька якість послуг медичної системи України свідчать або про невикористання у повній мірі розроблених наукових рекомендацій, або про потребу в подальшому напрацюванні й запровадженні нових більш продуктивних механізмів і засобів державної публічної політики в сфері її модернізації. Відтак, дослідження в цій царині завжди унікальні і мають високе теоретико-методичне та прикладне значення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування напрямів та засобів модернізації публічної політики розвитку сфери охорони здоров'я в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На тепер вітчизняна система охорони здоров'я зіштовхнулася з критично гострими і складними проблемами повномасштабної війни, які не тільки в рази збільшили навантаження на медичну систему країни, але й призупинили ті позитивні процеси і зрушення, які стали характерними на етапі її реформування. Зокрема в якості позитивних змін та зрушень можна відмітити: утворення госпітальних округів; удосконалення підходів до фінансування вітчизняної медицини через програми медичних гарантій; легалізацію тарифікації медичних послуг та параметрів реімбурсації лікарських засобів; законодавче унормування автоматизації (самостійне формування штатних розписів та кошторисів) оперативного функціонування медичних закладів; позитивні зміни в системі державного регулювання розвитку фармацевтичного сектору (встановлення індикативного ціноутворення, дерегулювання державної реєстрації лікарських засобів, посилення прозорості закупівель ліків, запровадження системи відшкодування вартості придбання населенням медикаментів першої необхідності і т. ін.).

Позаяк, у вітчизняній системі охорони здоров'я накопичилася низка негативних аспектів і тенденцій розвитку, які утвердилися як перешкоди для подальшого розвитку сфери охорони здоров'я в Україні (рис. 1). Попри наявність розвиненої системи підготовки медичних кадрів, останнім часом знизилася її якість та загострилася проблематика відтоку кваліфікованого медичного персоналу за кордон. Не зважаючи на часто наявність достатньої чисельності медичних працівників, стверджувати про високий рівень якості інтелектуально-кадрового ресурсу закладів охорони здоров'я не доводиться, що актуалізує питання повноцінного забезпечення вітчизняної системи охорони здоров'я достатнім кадровим ресурсом.

Вже звичною для України залишається й проблема повноцінного фінансування вітчизняної системи охорони здоров'я. Однак, навіть при виникаючих питаннях в його обсягах, часто виникають й корупційні скандали, пов'язані з використанням цього обмеженого фінансового ресурсу.

Для вітчизняної сфери охорони здоров'я все ще наявні й проблеми в частині високого рівня якості публічного управління та громадського контролю якості менеджменту, наявності істотних диспропорцій в асортименті та якості медичних послуг (особливо у менш економічно розвинених регіонах, на сільських та віддалених територіях, для менш заможних громадян країни і т. п.). В окремий ранг проблематики можна віднести питання запровадження системи стандартизації медичних послуг, при тому зі врахуванням їх відповідності сучасним високотехнологічним практикам і взірцям. Все ще не піднятимися залишаються питання господарської ефективності функціонування системи закладів вітчизняної охорони здоров'я.

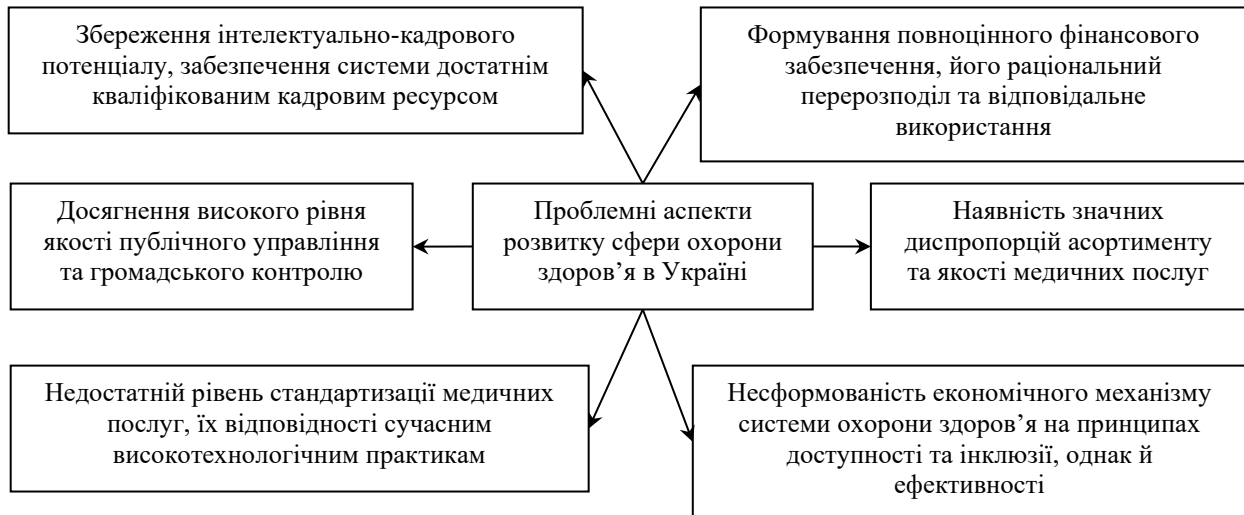

Рис. 1. Ключові проблемні аспекти розвитку сфери охорони здоров'я в Україні

Відтак, засоби більш якісної публічної політики розвитку сфери охорони здоров'я в Україні доцільно спрямувати на усунення визначених системних перешкод (рис. 2). За рахунок такого підходу відповідні засоби публічної політики модернізації системи охорони здоров'я в Україні будуть не тільки спрямовані на усунення найбільш проблемних аспектів надання населенню медичних послуг, але й на проактивну політику за такими її векторами, як інституційно-правовий (вдосконалення законодавчого забезпечення функціонування й розвитку сфери охорони здоров'я), просторово-структурний (подолання територіальних дисбалансів і диспропорцій у функціонуванні сфери охорони здоров'я і якості медичних послуг), квалітативний (покращення якісних характеристик вітчизняної медицини), професійно-структурний (удосконалення системи формування, нарощення й ефективного використання інтелектуально-кадрового потенціалу вітчизняної системи охорони здоров'я), превентивний (досягнення якнайбільшого переходу від лікування захворювань до їх ранньої діагностики і профілактики), інтелектуально-кадровий (розвиток кадрового ресурсу і повноцінне забезпечення закладів охорони здоров'я достатнім інтелектуально-кадровим ресурсом), техніко-технологічний (модернізація матеріально-технічної і техніко-технологічної бази вітчизняної медицини, якнайширше впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, 3D-друку та інших сучасних найбільш прогресивних високотехнологічних засобів медицини, у т. ч. дистанційної), структурно-секторальний (стимулювання розвитку, розширення спектру послуг та зростання доступності системи медичного обслуговування населення приватної форми власності).

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Сьогодні ключовими проблемними аспектами функціонування та розвитку системи охорони здоров'я в Україні залишаються наступні: збереження інтелектуально-кадрового потенціалу, забезпечення системи достатнім кваліфікованим кадровим ресурсом; формування повноцінного фінансового забезпечення; досягнення високого рівня якості публічного управління та громадського контролю; наявність значних диспропорцій асортименту та якості медичних послуг; недостатній рівень стандартизації медичних послуг; несформованість економічного механізму системи охорони здоров'я.

НАПРЯМИ	ЗАСОБИ
Інституційно-правовий	Забезпечення повноцінного фінансування заходів Закону України «Про систему громадського здоров'я» задля посилення лікувальної, соціальної та економічної ефективності системи медичних послуг
Просторово-структурний	Підвищення рівня якості та доступності медичних послуг (з використанням сучасних технологій, телемедицини, цифрової віддаленої діагностики та ін.) на віддалених та менш економічно розвинених територіях; формування госпітальних округів для покращення доступу населення до якісної медичної допомоги на рівні вторинної і третинної ланок системи охорони здоров'я
Квалітативний	Інституціоналізація критеріїв та системи оцінювання якості надання медичної допомоги, зокрема сімейних лікарів, та відповідності оплати праці медичного персоналу
Професійно-структурний	Подолання корупції та тінізації відносин у сфері надання й оплати медичних послуг; підвищення рівня прозорості фінансування системи охорони здоров'я; забезпечення різностороннього і багаторівневого контролю за цільовим призначенням та ефективністю використання фінансових ресурсів
Превентивний	Модернізація профілактичної складової системи охорони здоров'я населення за для більш ранньої діагностики і, відповідно, вищої ефективності лікування захворювань
Інтелектуально-кадровий	Модернізація системи підготовки та розвитку медичних кадрів (як фахівців, так і управлінців); створення цифрових баз даних інтелектуально-кадрового забезпечення системи охорони здоров'я, вдосконалення системи оплати праці і соціального захисту персоналу
Техніко-технологічний	Створення сприятливого інвестиційного клімату для нарощення обсягів виробництва лікарських засобів та медичних виробів, впровадження технологій тривимірного друку в медицині і т. п.
Секторально-структурний	Удосконалення середовища для розвитку приватних закладів охорони здоров'я і поступового розширення сектору недержавних медичних послуг

Рис. 2. Напрями та засоби модернізації публічної політики розвитку сфери охорони здоров'я в Україні

З метою модернізації вітчизняної системи охорони здоров'я слід реалізувати сукупність заходів публічної політики за напрямками: інституційно-правовий, просторово-структурний, квалітативний, професійно-структурний, превентивний, інтелектуально-кадровий, техніко-технологічний, секторально-структурний.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики аналізування якості та ефективності публічної політики в сфері охорони здоров'я в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білецька І. М. Аналіз інноваційного розвитку закладів охорони здоров'я як функція менеджменту їх системного розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 1. С. 310-315.
2. Васильців Т. Г., Шехлович А. М., Васильців В. Г. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. *Економічний дискурс*. 2017. Вип. 4. С. 128-136.
3. Говорко О.В. Ефективність системи забезпечення охорони здоров'я населення України. *Інтелект XXI*. 2017. № 2. С. 92-97.

4. Грабовський В. А., Клименко П. М. Системний підхід до управління закладами охорони здоров'я. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2014. №3. С. 136-142.
5. Медяник Д. І., Липчанський В. О. Особливості ефективності управління закладами охорони здоров'я. Наукові записки. 2016. Вип. 19. С. 23-29.
6. Назарко С. О. Сучасна парадигма управління закладом охорони здоров'я в умовах проведення медичної реформи. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. №4(20). С. 170-175.
7. Сердюк О.І., Короп О.А., Просоленко Н.В., Крупеня В.І., Рогожин Б.А. Методологічні аспекти аналізу інтегральної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу. Україна. Здоров'я нації. 2018. №3(50). С. 78-83.
8. Стахів О. В. Макроекономічні та соціальні передумови системного розвитку закладів охорони здоров'я в Україні. Modeling the Development of the Economic Systems. 2022. № 3. С. 109-114.
9. Черненко К.П., Семенов Г.М., Луконін О.В. Оцінка фінансового стану медичного закладу в умовах реформи фінансування системи охорони здоров'я. Ефективна економіка. 2020. №12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/107.pdf.
10. Lupak R. L., Kunytska-Iliash M. V. Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. Інноваційна економіка. 2017. № 7-8. С. 70.
11. Vasylytsiv T., Lupak R. Priorities and Tools of the State Regional Policy of Import Substitution in the Market of Ukraine's Consumer Goods. Стратегічні пріоритети. 2017. Вип. 3. С. 105-112.

REFERENCES:

1. Biletska, I. M. (2022). Analysis of the innovative development of health care institutions as a function of the management of their systemic development. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University. The series is economical.* no. 1. pp. 310-315.
2. Vasylytsiv, T. G., Shehlovych, A. M., Vasylytsiv, V. G. (2017). Financial and economic tools for stimulating the development of the IT sphere of Ukraine. *Economic discourse.* Issue 4. pp. 128-136.
3. Govorko, O. V. (2017). Effectiveness of the system of ensuring the health of the population of Ukraine. *Intelligence XXI.* no. 2. pp. 92-97.
4. Grabovskiy, V.A., Klymenko, P.M. (2014). Systemic approach to management of health care facilities. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.* no. 3. pp. 136-142.
5. Medyanik, D.I., Lypchanskyi, V.O. (2016). Peculiarities of the effectiveness of management of health care institutions. *Proceedings.* Issue 19. pp. 23-29.
6. Nazarko, S. O. (2019). Modern paradigm of health care facility management in the conditions of medical reform. *Problems and prospects of economics and management.* no. 4(20). pp. 170-175.
7. Serdyuk, O.I., Korop, O.A., Prosolenko, N.V., Krupenya, V.I., Rogozhyn, B.A. (2018). Methodological aspects of the analysis of the integrated effectiveness of health care institutions providing primary medical care. *Ukraine. The health of the nation.* no. 3(50). pp. 78-83.
8. Stahiv, O. V. (2022). Macroeconomic and social prerequisites for the systemic development of healthcare institutions in Ukraine. *Modeling the Development of the Economic Systems.* no. 3. pp. 109-114.
9. Chemeniuk, K.P., Semenenko, H.M., Lukonin, O.V. (2020). Assessment of the financial condition of the medical institution in the context of the health care financing reform. *Efficient economy.* no. 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/107.pdf.
10. Lupak, R. L., Kunytska-Iliash, M. V. (2017). Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Innovative economy.* no. 7-8, pp. 70.
11. Vasylytsiv, T., Lupak, R. (2017). Priorities and Tools of the State Regional Policy of Import Substitution in the Market of Ukraine's Consumer Goods. *Strategic priorities.* vol. 3. pp. 105-112.

ON THE QUESTION OF MODERNIZATION OF PUBLIC POLICY FOR THE DEVELOPMENT OF HEALTH CARE IN UKRAINE

VASYLYTSIV Taras¹, BILETSKA Iryna², RUDKOVSRYYI Oleksandr³, RUDKOVSKA Tetiana⁴

¹SI «Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishnyi National Academy of Sciences of Ukraine»

²Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management of the West Ukrainian National University

³Warsaw University of Agriculture

⁴Communal non-profit enterprise Khmelnytskyi Regional Hospital of the Khmelnytskyi Regional Council

Attention to the issues of formation and implementation of the public policy of reforming and developing the sphere of health care in Ukraine has been updated. The purpose of the study is to substantiate the directions and means of modernization of the public policy of the development of the sphere of health care in Ukraine. The positive changes and shifts that occurred and are occurring in the domestic sphere of health care during its reform are indicated. These include: formation of hospital districts; improvement of approaches to the financing of domestic medicine through medical guarantee programs; legalization of the pricing of medical services and the parameters of reimbursement of medicinal products; legislative standardization of automation (independent formation of staff lists and estimates) of operational functioning of medical institutions; positive changes in the system of state regulation of the development of the pharmaceutical sector (establishment of indicative pricing, deregulation of state registration of medicinal products, increased transparency of drug purchases, introduction of a system for reimbursement of the cost of

purchasing essential medicines by the population, etc.). At the same time, the key problematic aspects of the functioning and development of the health care system in Ukraine, which are still preserved and hinder its further progress, are also summarized. This is the preservation of intellectual and personnel potential, providing the system with sufficient qualified personnel resources; formation of full-fledged financial support, its rational redistribution and responsible use; achieving a high level of quality of public administration and public control; presence of significant disproportions in the range and quality of medical services; insufficient level of standardization of medical services, their compliance with modern high-tech practices; lack of formation of the economic mechanism of the health care system based on the principles of accessibility and inclusion, but also efficiency. The means of a better public policy for the development of the health care sector in Ukraine, which are aimed at eliminating identified systemic obstacles, have been defined and substantiated. But they should be implemented according to the following directions of reform: institutional-legal, spatial-structural, qualitative, professional-structural, preventive, intellectual-personnel, technical-technological, sectoral-structural.

Keywords: the sphere of health care, development, public policy, modernization, social and economic development, tools and means of stimulating development, quality of life of the population.